

оскільки мовна спадщина поета залишається невичерпним джерелом прецедентних феноменів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Залевская А.* Психолінгвістическіе ісследованія. Слово. Текст: избранніе труды / А. Залевская. – М. : Гнозис, 2005. – 543 с.
2. *Караулов Ю.* Русский язык и языковая личность / Ю. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 287 с.
3. *Селіванова О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
4. *Слышкин Г.* От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г. Слышкин. – М. : Academia, 2000. – 128 с.
5. *Червоных В.* Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология / В. Червоных. – М. : Гнозис, 2002.
6. *Шевченко Т.* Повне зібрання творів : у 12 т. / Редкол. : М.Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2001–2014. – Т. 1. – 784 с.; Т. 2. – 784 с.

Стаття надійшла до редколегії 29.03.16

Підкаминна Л.

ПОЭЗИЯ Т.Г. ШЕВЧЕНКО КАК ПРЕЦЕДЕНТНЫЙ ТЕКСТ

В статье исследуется поэзия Т.Г. Шевченко как прецедентный текст. Рассмотрены особенности модификации значений прецедентных феноменов Т.Г. Шевченко, изучены механизмы и условия их функционирования в современном дискурсе.

Ключевые слова: прецедентный текст; интертекстуальность; семантика; структура; образ; аллюзия; рецепция.

Pidkaminna L.

TARAS SHEVCHENKO'S POETRY AS A PRECEDENT TEXT

The article deals with the analysis of the Taras Shevchenko's poetry as a precedent text. The features of modification in values of Shevchenko's precedent phenomenon are considered, mechanisms and conditions for their functioning in modern discourse are studied.

Key words: precedent text; intertextuality; semantics; structure; image; allusion; reception.

УДК 811.161.2'373.45

*Кліщевська Майя, асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка*

МОВА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ДІЛОВІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена актуальній для сучасної лінгвістики темі функціонування культури українського ділового мовлення. У статті проаналізовано вжиток ділового українського мовлення Тарасом Шевченком у зв'язку з тенденціями літературної норми.

Ключові слова: мова Шевченка; комунікативні моделі; перемикання кодів; змішування кодів.

Могутня й своєрідна постать Тараса Шевченка безперестанку привертала увагу тих людей, з якими він зустрічався, мав ті чи інші

стосунки, або принаймні обертався в одному колі. Ось чому про Шевченка ми маємо багато переказів найрізноманітніших його сучасників, різних насамперед своїм соціальним станом, своїм політичним світоглядом і своєю освітою. На жаль, у цій літературі про Шевченка мало вивірених фактів. Кожен новий факт у Шевченковому житті чи нова психічна рисочка поетова мають своє значення не тільки для біографа, але й для ширшого загалу, особливо тепер, коли Шевченка пильно студіюють в інтересах сучасної доби.

Історією засвідчено, що Шевченком було впроваджено українську мову в літературне русло. Ним було нову українську літературну мову сформовано остаточно. І. Огієнко в своїй праці "Історія української літературної мови" сказав про це таким чином: "В історії розвою української літературної мови Шевченко закінчив ту добу, що розпочалася Котляревським і велася його наслідувачами. Він став синтезою цієї мови і він же поставив її на добру путь дальшого розвою. По Шевченкові хоч і ще й сперечаються за межі літературної спроможності української мови, але всім стало ясно, що Шевченко таки вивів цю мову на шлях ширшого літературного розвою" [4, с. 132].

Більшість рукописних творів Тараса Григоровича, зокрема листів до різних осіб, зручно знаходити у виданні "Повне зібрання творів у шести томах", укладене Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Національним музеєм Тараса Шевченка, Інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнології імені М. Т. Рильського НАН України за активної участі співробітників Інституту української мови НАН України та Інституту мовознавства імені О. О. Потебні. Щоб ознайомитися із факсимільними копіями рукописів майстра варто скористатися послугами "Порталу Шевченка". Тут є 252 листи (із них 15 офіційних) Шевченка за 1839–1861 рр., які окремо представлені як оригінали на Порталі в розділі "Рукописна спадщина" й подаються як частина літературної спадщини у даному розділі за сучасним правописом та з науковими коментарями і примітками. Нами було проведено електронний аналіз особистих листів Тараса Григоровича, які зібрано у виданні "Повне зібрання творів у шести томах" і розміщено на сайті www.litopys.org.ua в електронному вигляді. Також розглянуто було уривки з приватного листування, друкованого й ще не друкованого, що ми випадково знаходили в різних архівах, працюючи над дослідженням розвитку й становлення україномовного ділового спілкування.

Увагу привертає феномен перемикання кодів – це не просто вживання певних слів однієї мови в іншій – це у випадку таких близькоспоріднених мов, як українська та російська. Із загальної кількості 237-ми особистих Шевченкових листів на сайті

www.litopys.org.ua електронного видання "Ізборник" нами було відібрано листи зі словами із коренем "куп", оскільки цей корінь є основною морфемою слів, які займають центральне місце в діловому спілкуванні: купляти, купити, купець і т.д. Такі слова трапилися у 23-х листах. Один приклад був у російськомовному контексті. Решта листів були абсолютно україномовними, хоча в них відзначено найпереконливіші ознаки перемикування кодів: морфологічні і фонологічні структури слів.

На думку відомого австрійського лінгвіста, знаного українця Міхаеля Мозера, "дві найпереконливіші ознаки перемикування кодів, які часто простежуємо в листах Шевченка:

1) морфологічні ознаки: вживання закінчень, характерних для граматичних парадигм іншої мови;

2) фонологічна структура слів, зокрема службових (як і *как*, *шо/що і что*) або, наприклад, числівників (*четыре – чотири*)" [3, с. 241].

Саме в листах до україномовних адресатів Шевченко часто частково змінював мову, переходячи з української на російську, а згодом знову з російської на українську. У декотрих випадках, у листах ділового спілкування, російська мова формувала основу сценарію зміни мови.

Наведемо як приклад фрагменти листів, відібраних за електронним мовним фільтром на корінь "куп":

1) Лист до М. Г. Шевченка, 15 листопада 1839, С.-Петербург:

"Микито, рідний брате!

Поклонися усім родичам од мене, а надто дідові, коли живий, здоровий. Скажи, нехай не вмира, швидко побачимось, поцілуй брата Йосипа так, як би я його поцілував, і сестер Катерину, Ярину і Марусю, коли жива, та скажи, будь ласкав, як і де вона живе, чи одягнена, чи обута. Купи їй що-небудь к святкам з оцих грошей, що я тобі посылаю – поки що, а то я буду їй присилать окреме, коли трапляться у мене гроші".

2) Лист до Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, 19 лютого 1841, С.-Петербург:

"[...] а прошу того, що треба купить за гроші, та, може, ще й не за малі. [...] А коли будете мать час написать мені що-небудь – то адрес мій отак – в Императорской Академии художеств – звичайне в С.-Петербурге. На квартиру профессора Карла Брюллова ученику Т. Шевченку".

3) Лист до Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, 8 грудня 1841, С.-Петербург:

"Посилаю вам билеты на "Гайдамаки", роздай[те], будьте ласкаві, як умієте, вони вже надрюковані. Та... ей-богу, сором сказать, нема чим выкупить з дрюкарні. [...] Оставайтесь здорові, не забувайте, а вас ніколи не забуде Т. Шевченко".

4) Лист до П. М. Корольова, 18 листопада 1842, С.-Петербург:

"Як побачите Корсуна, то скажіть йому, що "Мар'яна" продана, коли дрюкує він тепер, то нехай, а коли ні, то щоб і не зачинає, бо з перших чисел декабря купець зачинає дрюковати. [...] Щирий ваш Т. Шевченко".

5) Лист до В. О. Закревського, 10 листопада 1843, Яготин:

"Постигла мене долоня судьби, або побила лиха година. Як хочеш, а воно однаково; ось що, у мене оце з тиждень уже буде, як я од якоїсь непотребниці або блудниці нечестивої купив за три копи меди, і знаєш, яку я цяцю купив? Ой братику-лебедику! Отакий зелений, як оцей сучий папір... Т. Шевченко".

6) Лист до А. І. Лизогуба, 1 лютого 1848, Орська фортеця:

"Вибачайте тільки, що коротенький, одно те, що боюся очі натрудить, а друге, сказавши правду, таки й паперу недостача і купити нема де, звичайне, як у степу. Т. Шевченко".

7) Лист до Ф. М. Лазаревського, 22 квітня 1848, Орська фортеця:

"[...] купець, що привіз вам оту живуцу "Историю" Устрялова, що і в салдатських руках не згинула, забожився мені, що притьмом у ваші руки власниє оддав, – а із ваших рук (також власних) хоть би клаптик паперу, а то й того не добув. [...] Напишіть, Бога ради, чи получили ви "Историю" Устрялова, бо вона найшлась, і я послав вам через тутешнього купця. [...] Бувайте здорові та не забувайте безталанного Т. Шевченка".

8) Лист до А. І. Лизогуба, 29 грудня 1849, Оренбург:

"[...] Шлю вам киргизького Ваксу, або по-нашому Кобзаря. Коли найдеться яка добра душа, то нехай купить, зробить добрее діло, а ціну я йому кладу 50 карбованців; може, задорого, то збавте як знаєте. [...] Щирий до вас Т. Шевченко".

9) Лист до Б. Р. Залеського, 6 червня 1854, Новопетровське укріплення:

"[...] У П[лещеева] действительно не оказалось германских книг, не оказалось даже денег, чтобы купить их, это естественно, человек перед походом. [...]Кланяйся и целуй Аркадия и его сына Бронислава. Еще раз прошу тебя насчет печатки, а в отношении формы я полагаюсь совершенно на твой выбор. Еще маленькое условие, чтобы печатка обошлась не более 10 руб. сер[е]б[ром]. Поцелуй Ф[ому] и извини меня перед ним, что я не пишу ему теперь, – в караул гонят".

10) Лист до Б. Р. Залеського, 8, 10, 13, 20 травня 1857, Новопетровське укріплення:

"[...] Первых четырех сцен еще не начинал за неимением модели. Необходим русский типический купец, чего здесь не имеется. [...]".

11) Лист до М. М. Лазаревського, 1 липня 1857, Новопетровське укріплення:

"[...] Перелицевавши шлях-дорогу, я того ж дня упакував свою мізерію, книги тощо, купив полог од комарів волжских, зшив із шести листов паперу тетрадь для подорожного журналу і сів над морем ждять погоди, та й досі жду, мій друже єдиний. [...]"

12) Лист до П. О. Куліша, 4 січня 1858, Нижній Новгород:

"Позавчора получив я твоє третє письмо та ще й з грішми 250 карбованців. Спасибі тобі і тому щедрому землякові, що купив мою невольничу роботу. [...]"

13) Лист до М. М. Лазаревського, 20 січня 1858, Нижній Новгород:

"[...] А ти, мій друже єдиний, купи мені Шекспіра, перевод Кетчера, і "Песни Беранже" Курочкина. [...] Т. Шевченко".

14) Лист до М. Лазаревського, 22 лютого 1858, Нижній Новгород:

"[...] Добре зробив, що не купив Шекспіра, цур йому, який дорогий! [...] Не забувай свого искренного Т. Шевченка".

15) Лист до М. М. Лазаревського, 19 березня 1858, Москва:

"[...] Де той там у чорта Овсянников пропадає? Я не знаю, чи купив він мені чемодан, чи ні. Якщо купив, то нехай хоч соломою напха та пришле мені, а то доведеться в Москві купувать. [...] Щирий твій Т. Шевченко".

16) Лист до В. Г. Шевченка, 13 липня 1859, Межиріч:

"Я не дождався Парчевського; то й не зробив нічого, тільки купив гербового паперу; а на папері тім пишуть вже ви, що знаєте і що вам Бог на розум пошле. [...] Щирий брат ваш Т. Шевченко".

17) Лист до В. Г. Шевченка, 2 листопада 1859, С.-Петербург:

"[...] У мене думка ось яка: яка твоя буде на се порада? Поки що буде, купить у Вольського дубів 40 лісу, вирубать, та й нехай собі сохне. А скласти його можна коло Пекарів, на Росі, на жидівській лісній пристані і пильні. [...] Щирий твій друг і брат Т. Шевченко".

18) Лист до В. Г. Шевченка, 7 грудня 1859, С.-Петербург:

"[...] А дубового і ясинового дерева треба купить і вирубать, нехай собі лежить та сохне, поки що буде".

19) Лист до В. Г. Шевченка, 12 січня 1860, С.-Петербург:

"[...] А дубового лісу все-таки треба купить заздальєгідь, нехай собі сохне. [...] Не забувай искренного твого друга і брата Т. Шевченка".

20) Лист до В. Г. Шевченка, 22 квітня 1860, С.-Петербург:

"[...] Скажи їй, що ми з тобою такі самі пани, як вона панна. Викупувать її на волю не треба, вона вже вольна, і всі жінки і дівчата в нашім краї уже не панщинні. Це я добре знаю. Якщо ти добре поєднаєшся з Трощинським (і як Бог тобі поможе поеднать мене з Харитою), то купиуй отой дом у Ржищеві та придбай мені лісу дубового на надвірню комору.

[...] А я вже Хариті і намисто, і дукач, і хрест купив. [...] Брат і щирий твій друг Т. Шевченко".

21) Лист до В. Г. Шевченка, 29 липня 1860, С.-Петербург:

"Посилаю тобі 1000 карбованців грошей. Якщо можна буде розділити плату за ґрунт на три строка – розділи, а як же ні – заплати разом за 10 десятин землі, а купчую кріпость зроби на своє ім'я. [...] Друг і брат Ш.

[...] На хату купи тільки соснового дерева, на двері і одвірки дубового або ясенowego. Хата щоб була 10 аршин вперек і 20 вздовж".

22) Лист до В. Г. Шевченка, 22, 25 серпня 1860, С.-Петербург:

"В Пекарях якась вдова-попадя продає хату: купить би та к осені перевезти на ґрунт і поставить. ...Посилаю тобі план хати. Коли ти найдеш не так, то поправ і пришли мені; а тим часом окопуй леваду і купи ліс сосновий; на одвірки тільки і на двері купи дубового і ясенowego, та на поміст – липи. [...] На надвірню комору (робочу) при случаї дубового лісу купи: нехай лежить та висихає поки що буде".

23) Лист до М. Я. Макарова, 31 жовтня 1860, С.-Петербург:

"[...] Надежды Михайловны або у Андрея Николаевича). Як сказали їй, то ще їй додайте, щоб вона в тиждень заробила 4 карб[ованці] и от своего имени послала в Чернигов на имя Романа Дмитриевича Тризны с надписью "в пользу Черниговской воскресной школы". Цією ціною окупить вона і свою, і мою погану славу [...]. Искренний ваш Т. Шевченко" [10].

Видавці Шевченкових текстів загалом усвідомлювали феномен перемикання кодів у його листах, про що свідчить нормалізація його орфографії у виданнях відповідно до норм української чи російської мови. Наслідки від цих процесів були і позитивними, і негативними. Варто відзначити, що не завжди легко розрізнити запозичення з російської і з церковнослов'янської мови. Також важко визначати явища запозичення чи перемикання кодів. Розглянувши велику кількість матеріалів Шевченкових текстів, маємо твердо засвідчити, що їм притаманні і запозичення, і феномен перемикання кодів.

Для того, щоб визначити основні риси перемикання кодів у Шевченкових листах було проведено аналіз деяких частин текстів ділового спілкування. Найчастіше відбувається перемикання кодів у листах Тараса Шевченка, коли йдеться насамперед про економічні й розрахункові речі. У наведеному нижче фрагменті листа (оригінал збережений) маємо підтвердження такого переходу:

"Передайте під розписку книгареві 100 екземплярів "Кобзаря", нехай він продає його 1[крб.] 50 копійок с вычетом 20 процентов за комиссию і нехай заплатить за транспорт. Низенько кланяюсь вашій жінці, а купно і вам" [8].

Слово *вычет* і утворений з ним зворот ми не знаходимо в словнику мови Шевченка [6], оскільки наступна форма *процентов*

(із російським закінченням) свідчить, що Шевченко, вживаючи ділові й офіційні слова, переходить на російську мову.

Шевченко писав, які йому саме речі потрібні для тієї чи іншої мети, скажімо для малювання. Принаймні це легко пояснити тим, що відповідні товари його адресати мусили купувати, спілкуючись у крамницях російською мовою. Такі фрагменти можемо побачити у збереженій частині листа до Михайла Лазаревського:

"Та ще якби ти мені з краскою прислав пару кистей добрих акварельних толщини в обыкновенную папиросу, то тойді б уже я тобі спасибі сказав. [...] Та ще якби до кистей прибавить 6 штук карандашей Нр. 3-го фабрики Фабера, то тойді б я тільки Богу помолвился б та й більше нічого [...] прибав ще ось що: 4 штуки чорного французького карандаша НР.2 фабрики Le Conte и белого 4 штуки [тієї ж] фабрики Нр.1 та тушевального чорного порошка 4 золотника" [8].

Цю ж саму проблему ми бачимо і в наш час. Досліджуючи україномовний маркетинговий дискурс, ми виявили одну його характерну рису – в реальному діловому житті його немає. Маркетинговий дискурс перебуває в україномовному форматі лише в офіційних документах, ЗМІ і теоретичній та навчальній літературі, оскільки в житті маркетологи й ділові люди будують комунікативний простір російською мовою.

У зв'язку з феноменом перемикання кодів у мові Тараса Шевченка в діловій сфері варто також розглянути фрагмент його листа до Платона Симиренка, датований 1 лютого 1860 року (оригінал втрачений):

"Платон Федорович!

Сегодня просьба моя к вам такого содержания. Редактор журнала "Народное чтение", желая поместить в своем журнале краткую биографию Кондрата Михайловича и Федора Степановича, обратился ко мне как к лично их знающему. Я ничего не знаю. Да если бы и знал, то без их воли ничего б не сказал. Считайте ж вы их, и як буде на се їх воля, то коротесенько напишите мені одні тільки факти і пришліть брошуру о вашем заводе. На сей раз годі, ніколи, вибачайте. Кланяюся Татьяні Ивановні і цілую ваших діточок.

Т. Шевченко

Чи получили ви "Кобзаря" не додрукований екземпляр, може я вам сам привезу" [8].

Загальну суть справи Шевченко викладає російською, оскільки за природою комунікативна модель тодішнього соціуму вимагає російськомовного спілкування. Однак частину складнопідрядного речення він раптом формулює українською мовою, як і особисте прохання в наступному реченні. Це ще раз свідчить, що, не

зважаючи на здібності й талант, в людині завше перемагає в першу чергу покликання душі. Дружнє прощання знову ж таки сформульоване українською.

Поряд із феноменом перемикування кодів у мові ділової сфери в Шевченкових листах виявляємо і феномен змішування кодів, тобто співіснування українських і російських елементів в межах окремих смислових одиниць. У багатьох реченнях його листів російські та українські словоформи розкидані абияк, проте українські словоформи чітко марковані, також записана за нормами російської орфографії форма давального відмінка. Більшість інших начебто російськомовних форм Шевченко вживає і в україномовних текстах, і навпаки.

Поодинокі фрагменти Шевченкових текстів листів мовою ділової сфери існують і з російськими, і з українськими елементами. Якщо взяти до уваги своєрідність Шевченкової орфографії, то стане зрозуміло, що в цьому випадку за відредагованим текстом приховано надзвичайно дискусійну інтерпретацію упорядників.

Культура мови безпосередньо пов'язана із станом нормування, кодифікації літературної мови, відбитими у словниках, граматиках, практичних курсах мови. Регульовальна функція культури мови полягає, зокрема, в досягненні діалектичної рівноваги між нормативною та історичною граматикою, між практичними і теоретичними курсами мови. Вона по-різному реагує на закономірності усної і писемної мови.

Культура мови – це, перш за все, рівень володіння нормами усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Наука про культуру мови – окрема галузь мовознавства, яка, використовуючи дані історії літературної мови, граматики, лексикології, стилістики, словотвору, виробляє наукові критерії в оцінці мовних явищ.

Літературна мова є основою ділового та професійного спілкування народу. Та, на жаль, за браком мовного виховання, низьким рівнем національної самосвідомості, незграбними патріотичними почуттями в Україні з'являється явище україномовного нігілізму. Це охопило всі сфери життя українців: науку, літературу, культуру, освіту, побут. Сьогодні важливо відродити любов українців до своєї нації, до мови, культури, літератури. У цьому аспекті особливо важливою видається офіційно-ділова сфера, де функціонування української мови підтримується на законодавчому рівні. Сам Тарас Шевченко нам говорив: "А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово. А чиє краще, нехай судять люди" [9]. Для досягнення успіху в своїй професійній діяльності людині потрібні не лише добрі фахові знання, а й хороша

мовна підготовка. Адже саме мова показує і підкреслює рівень мовної культури, самовираження особистості та її національної належності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горбул О. Ділова українська мова : Навч. посіб. / О. Горбул, Л. Галузинська, Т. Ситнік, С. Яременко; за ред. О. Горбула; 6-те вид., випр. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2007. – 222 с.
2. Гуць М. Українська мова у професійному спілкуванні. Навчальний посібник / М. Гуць, І. Олійник, І. Ющук. – К. : Міжнародна агенція "Вее2опе", 2004. – 336 с.
3. Мозер М. Тарас Шевченко і сучасна українська мова: спроба гідної оцінки / М. Мозер / Пер. з нім. В. Кам'янець. – Українознавча наукова бібліотека НТШ. Ч.32. – Львів, 2012. – 328 с.
4. Огієнко І. Історія української літературної мови / І. Огієнко / Упор., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. Тимошик. – К. : Либідь, 1995. – 296 с.
5. Русанівський В. У слові – вічність: Мова творів Т.Г. Шевченка / В. Русанівський / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. – К. : Наукова думка, 2002. – 239 с.
6. Словник мови Шевченка : у 2 т. / Відп. ред. В. С. Ващенко. – Київ, 1964. – Т. I – II.
7. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко / Редкол. : Г. Ф. Семенюк (голова) та ін. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. – 720 с.
8. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 6 т. / Т. Шевченко / Редкол. : М. К. Гудзій (голова) та ін.; АН УРСР, Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка. – К. : Вид-во АН УРСР, 1963–1964.
9. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 12 т. / Редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2001–2014.
10. <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev6.htm>

Стаття надійшла до редколегії 28.03.16

Клищевская М.

ЯЗЫК ТАРАСА ШЕВЧЕНКО В ДЕЛОВОЙ СРЕДЕ

Статья посвящена актуальной для современной лингвистики теме функционирования культуры украинского делового общения. В статье проанализировано употребление делового украинского языка Тарасом Шевченко в связи с тенденциями литературной нормы.

Ключевые слова: язык Шевченко; коммуникативные модели; переключение кодов; смешивание кодов.

Klishchevska M.

TARAS SHEVCHENKO'S LANGUAGE IN THE BUSINESS SPHERE

The research present an analysis of the functioning in Shevchenko's language used in the context of literary Ukraine.

Key words: Shevchenko's language; communication model; switching of codes; mixing of codes.